

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาญจนาคพันธุ์. คอกิดขอเตียนซุกที่ 3. พระนคร: รวมสาส์น, 2514.กำพร้าบัวทอง. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: เจริญเมือง, 2496ขุนช้างขุนแผน. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2494เจ้าสุวัตร. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2511จันทร์จิรายุ รัชสี (ผู้รวบรวม) กำศรวลศรีปราชญ์ นิราศนรินทร์. พระนคร:
แพร่พิทยา, 2502เจือ สตะเวทิน. ประวัติวรรณคดีประโยคมัธยมศึกษาคอนปลาย. พระนคร:
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509จัก ฤทธิไชสง, ยุทธ เกษคำรณ และสังคม วัชรูมย์. นิทานพื้นเมืองของไทย.
พระนคร: มดุงศึกษา, 2503จอม บุญตาแพก. พระเจ้า 500 ชาติเดิม 2. พระนคร: เลี้ยวเชียงใหม่, 2501จันทะฆา. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2513เจ้าแสงเมืองหลงถ้ำ. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: เจริญเมือง, 2497ข้างสะคัน -ชีวพาลินคำ. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2511

ไชยเมืองเลน. วงศ์สุวรรณ. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2512

เคชาศิคร, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. โคลงโลกนิติ. พระนคร:
ประชุมช่าง, 2501

ธรรมราชานุวัตร, พระ. หลักภาษาไทยแท้. เชียงใหม่: พระสิงห์การพิมพ์, 2514

นกกะจาย. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา.

นางอุทธะลา และ เจ้าโศทนาและนางประณี. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่: เจริญเมือง,
2496

แนบ สายหยุด "แนบหน้าเก่าของหนังสือไทย" มหาราชภัฏ ฉบับวรรณกรรมเพื่อชีวิต
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียงใหม่, 2516

บวรวงศ์หงส์อำมาตย์. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2511

ป่าตะเพียนทอง. -

ประชากรจักรจักร, พระยา. พงศาวดารโยนก. พระนคร: คลังวิทยา, 2507

ประคอง นิมมานเหมินท์ "ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510

ปัญญาสชาดกฉบับหอสมุดแห่งชาติภาคหนึ่ง. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2499

ปราณี ศิริธร ฅ พัทลุง. เพชรลานนา. เชียงใหม่:

พรหม, พญา. พญาสุรเม. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2510

พุทธเลิศหล้านภาลัย, สมเด็จพระ. อิเหนา. พระนคร: กุรุสภา, 2492

พูนพิเลชกิจ, ชุน. ข้างโพงนางฉมหมอม. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: เจริญเมือง, 2496

—————. ข้างงาเคี้ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: เจริญเมือง, 2496

พูนพิศมัย คีตกุล, ม.จ. ชุมนุมเรื่องนารุ. พระนคร: เกษมบรรณกิจ, 2513

พุทธยอกฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระ. รามเกียรติ์. พระนคร: ครูสภา, 2496

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. บทละครนอกรวม 6 เรื่อง. พิมพ์ครั้งที่ 5.

พระนคร: ศิลปามรรณาการ, 2513

มูลละกิติ. เชียงใหม่: เจริญเมือง, 2494

มณี พยอมยงค์. ประวัติและวรรณคดีล้านนา. เชียงใหม่: คนเมืองการพิมพ์, 2513

—————. ตำราเรียนหนังสือด เนนาไทย. เชียงใหม่: โรงพิมพ์กลางเวียง, 2511

ลิลิตพระลอ. พระนคร: ศิลปามรรณาการ, 2508

วรรณพราหม. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2511

สิงมะ วรรณสัย. หลักเกณฑ์การแต่งคำ. เชียงใหม่: คนเมืองการพิมพ์, 2511

สุวรรณเมกษะ พยาชนคำ. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2510

สุริยะวงษ์, เจ้า. หงส์หิน. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา.

สงวน โชติสุขรัตน์. ชีวิตและงานของพญาพรหม. เชียงใหม่: สงวนการพิมพ์

สุนทรภู่. พระอภัยมณี. พระนคร: ศิลปามรรณาการ, 2509

เสาวนิต. สยามในอภินิหาร. พระนคร: แพร่พิทยา, 2515

สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. "สถาปัตยกรรมลานนาไทย" งานการสัมมนาประวัติศาสตร์
และโบราณคดี. ตุลาคม, 2510 (อัครสาเนา)

สุวรรณะหอยสังข์. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2512

ฉายรอยชอก. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2511

โอด. กำกาคำ. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, 2511

ภาษาอังกฤษ

Dundes Alan (ed). The Study of Folklore. Englewood Cliffs,
 N.J. : Prentice - Hall, 1965.

ภาคผนวก

การประดิษฐานพระพุทธรูปในดินแดนภาคเหนือของไทย

ศาสนาพุทธได้ประดิษฐานในดินแดนภาคเหนือของไทยมาช้านาน ดังปรากฏในพงศาวดารโยนก¹ ที่กล่าวถึงพระนางจามเทวีได้กราบทูลขอ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ผู้ทรงไตรปิฎก 500 รูปจากพระเจ้าลพราชพระราชาธิบดี เพื่อพาไปเมืองหริภุญไชย หรือเมืองลำพูนในปัจจุบัน พระนางจามเทวีเป็นเจ้าครองนครหริภุญไชย เมื่อราวพ.ศ. 1206 พระนางได้บำรุงพระศาสนาให้รุ่งเรืองในเมืองหริภุญไชย และเจ้าเมืองที่ครองเมืองหริภุญไชยสืบต่อจากพระนางจามเทวีก็ได้ทำนุบำรุงพระพุทธรูปตามสภาพของบ้านเมือง ถวายบ้านเมืองสงบรียบค้ำพระพุทธรูปที่รุ่งเรือง ถวายบ้านเมืองมีสงครามเจ้าเมืองก็ไม่มีเวลาที่จะทำนุบำรุงพระศาสนา เพราะต้องทำศึกสงคราม

ส่วนทางนครพิงค์เชียงใหม่ แผ่นดินพระเจ้าก่อน² ซึ่งครองราชย์ตั้งแต่พ.ศ. 1910 ได้มีศาสนาดังกล่าวมาประดิษฐานยังนครพิงค์เชียงใหม่ โดยมีปฐมเหตุจากการที่พระภิกษุสงฆ์ชาวเมืองสุโขทัยสองรูป ชื่อพระอินมทสี กับพระสุมนะ ได้ไปศึกษาคัมภีร์พระปริยัติปฏิบัติศาสนายังสำนักพระอุทุมพรบุปผามหาสวามีเถร ในเมืองมคธมหานคร (เมาะตะมะ) เป็นเวลา 4 พรรษา แล้วกลับมาอยู่เมืองสุโขทัยได้ 10 พรรษา จึงถือเอาอุปสัมปทาเบกขา 8 รูปไปบวชในสำนักพระอุทุมพรบุปผามหาสวามีอีกครั้ง เพื่อนำมาตั้งคณะภิกษุสงฆ์ดังกล่าวในเมืองสุโขทัย พระมหาสวามี ก็ให้สัตย์นายกสมาบัติ

¹ พระยาประชาภิจักรจักร พงศาวดารโยนก , (พระนคร:คลังวิทยา 2507) , หน้า 173

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 292 - 297

แกพระเถระทั้งสองให้นำศาสนาไปสู่สยามประเทศ ครั้งนั้นพระมหาโพนทสีกลัมมาอยู่
เมืองเจดียง กำแพงเพชร พระมหาสุมนะมาอยู่เมืองสุโขทัย คั้นหนึ่งพระมหาสุมนเถระ
ได้ฝันว่าเพยคามายอกเรื่องพระบรมสารีริกธาตุแห่งองค์สมเด็จพระพุทธเจ้า อันบรรจุไว้
ณ เจดีย์ในเมืองบางจา บัดนี้เจดีย์ร้างและพังแล้ว พระบรมสารีริกธาตุนั้นจะได้ไปประดิษฐาน
อยู่ ณ เมืองนครพิงค์เชียงใหม่ พระมหาสุมนเถระ จึงไปกระทำสักการะบูชา และได้
พระบรมสารีริกธาตุ พระเจ้าก็อนาก็ได้ให้คนไปอาราธนา

พระอุทุมพรบุปผามหาสวามีเถระ ให้มาสืบศาสนายัง เมืองนครพิงค์เชียงใหม่ แคมมหาสวามีเจ้า
ไมมาให้แต่ภิกษุผู้เป็นศิษย์ 10 รูป มีพระอานันทเถระ เป็นประธานมาแทน พระอานันทเถระ
ได้ถวายพระพรแก่พระเจ้าก็อนาว่า พระอุทุมพรบุปผามหาสวามีได้อนุญาตให้พระมหาสุมนเถระ
ชาวสุโขทัย เป็นผู้นำพระพุทธรูปศาสนาเข้ามาประดิษฐาน ณ ประเทศนี้ได้ ด้วยเหตุนี้
พระมหาสุมนเถระจึงได้นำเอาพระพุทธรูปศาสนาเข้ามาประดิษฐานยัง เมืองนครพิงค์เชียงใหม่
พระมหาสุมนเถระได้ถวายพระบรมสารีริกธาตุแก่พระเจ้าก็อนาอีกด้วย

พระเจ้าก็อนาครองนครพิงค์เชียงใหม่ ตั้งแต่พ.ศ. 1910 ถึงพ.ศ. 1931³
ในสมัยนี้ได้มีการสร้างวัดขึ้น 2 แห่ง ซึ่งได้กลายมาเป็นวัดสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่คือ
วัดบุปผารามสวนดอกไม้หลวง กับวัดคอยสุเทพ เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ
ที่ได้จากพระมหาสุมนเถระ และพระบรมสารีริกธาตุนั้นได้แสดงอภินิหารเป็น 2 องค์
จึงได้นำไปประดิษฐาน ณ วัดทั้งสองดังกล่าว

เมื่อพระพุทธรูปศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานในเมืองนครพิงค์เชียงใหม่ ตั้งแต่
ครั้งพระเจ้าก็อนาครองนครพิงค์เชียงใหม่แล้ว กษัตริย์ที่ครองนครพิงค์เชียงใหม่
สมัยต่อมาก็ได้เอื้อเฟื้อต่อพระพุทธรูปศาสนา ดังในสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา⁴ ได้

3 เรื่องเดียวกัน , หน้า 532

4 เรื่องเดียวกัน , หน้า 300

พระพุทธสีหิงค์มาจากเมืองกำแพงเพชร จึงได้ให้ไปประดิษฐานอยู่ ณ วัดบุญญาราม แต่
กระบวนแห่ชักรถไปถึงสนามหน้าวัดสี่เชิง รถก็ติดขัดอยู่ พระเจ้าแสนเมืองมาจึงให้
เชิญพระพุทธสีหิงค์เข้าประดิษฐานในวิหารวัดสี่เชิงนั้น นามวัดจึงเปลี่ยนเป็นวัดพระสีหิงค์

ในสมัยพระเจ้าติโลกราช ครองนครพิงค์เชียงใหม่ พ.ศ. 1985 ได้ทรงบำเพ็ญ
พระราชกุศลให้วชกุลบุตร เป็นภิกษุ 500 รูปในอุทกสีมาน้ำแม่พิงค์ มีพระเมฆังกรณญาณเถร
กับพระมงคลกสิวงษมหาเถร เป็นอุปัชฌาย์ และกรรมวาจาจารย์. ในพ.ศ. 1990
พระเจ้าติโลกราชมอบ เวนราชสมบัติให้พระมารดาวาราชการแทนแล้วพระองค์ทรงออกผนวช
มีพระมหาญาณมงคลเถร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระสกตยาธิกรณเป็นกรรมวาจาจารย์ ในปี
พ.ศ. 1994 ได้สร้างพระมหาวิหารตรงที่ถวายเป็นพระเพลิงพระราชมารดาและพระราชบิดา
ขนานนามว่า วัดโศการามวิหาร คือวัดป่าแดงหลวง ในปีพ.ศ. 1998 ให้ปลูก
โพธิ์ลังกาและสร้างมหาอาราม ปลูกพัทธสีมาเป็นที่สงฆ์ใหญ่ได้กระทำสังฆกรรม
ขนานนามอารามนั้นว่า วัดโพธารามมหาวิหาร

พ.ศ. 2018⁶ สร้างพระวิหาร ณ วัดเจดีย์หลวง และสร้างพระไตรปิฎก 2 ปี
จึงเสร็จ

พ.ศ. 2020 พระพุทธศาสนายุกาลล่วงแล้วได้ 2020 พรรษา พระเจ้า
นครพิงค์เชียงใหม่ให้ประชุมพระเถรานุเถระ มีพระธรรมทินมหาเถร เจ้าอาวาสวัดป่าตาล
เป็นประธาน กระทำสังคายนาชำระคัมภีร์พระไตรปิฎก ณ โพธารามวิหาร ปีหนึ่งจึง
สำเร็จบริบูรณ์ นับเป็นอัฐมสังคายนาลำดับที่ 8 จึงเฉลิมพระปรมาภิไธยพระเจ้าแสนเมืองมา
พระเจ้าศรีธรรมจักรวดีโลกราชมหาธรรมมิกราช พระเจ้านครพิงค์เชียงใหม่

5 เรื่องเดียวกัน , หน้า 325 - 329

6 เรื่องเดียวกัน , หน้า 341

ในสมัยพระเมืองแก้ว⁷ ครองราชย์ ปีพ.ศ. 2038 ได้ให้ปฏิสังขรณ์
 วัดบุปผารามวิหาร ให้สถาปนามณฑปสำหรับไว้พระพุทธรูปปฏิมากร และสร้างมณฑปเพ็ชรธรรม
 ไว้ในวัดบุปผารามวิหารนั้น และหล่อพระปฏิมากรองค์ใหญ่สำหรับเป็นพระประธานในโบสถ์
 วัดบุปผาราม ในปีพ.ศ. 2054 เริ่มประชุมสงฆ์ทำสังฆกรรม มีผู้อยู่สมทบ
 เป็นอันมาก และให้เริ่มการปฏิสังขรณ์พระมหาธาตุเจดีย์หลวง เมืองหริภุญไชย
 ในปีพ.ศ. 2058 ให้สร้างพระมหาสถูป ณ เมือง เชียงแสนซึ่ง เรียกว่าวัดต้นแก้ว ให้ผูก
 เรือขนานในแม่น้ำของ ชุมนุญพระสงฆ์ 108 รูป มีพระราชกณะวัดโพธารามเมือง เชียงใหม่
 เป็นประธาน กระทำสังฆกรรมแล้วววชกุลบุตรเป็นภิกษุในเขตหลวง 235 รูป นอกเขต
 อีก 370 รูป แล้วววชภิกษุอื่นอีกต่อไปรวมเป็นภิกษุวชิราภิมในครั้งนั้น 1010 รูป และ
 ให้ผูกเรือขนานในแม่น้ำกก ในเมือง เชียงราย ชุมนุญพระสงฆ์ สันนิบาตกระทำสังฆกรรม
 แล้วววชกุลบุตรชาว เมือง เชียงรายอีกเป็นจำนวนมาก

สมัยพระเมือง เกษเกล้า⁸ ครอง เมืองนครพิงค์เชียงใหม่ปีพ.ศ. 2068
 ได้อาราธนาพระมหาญาณมงคลเถรวิศัลยการาม เมืองหริภุญไชย ให้เป็นประธานในหมู่
 สงฆ์สังฆาวงศ์ชำระรอยกรองคัมภีร์พระไตรปิฎก และอุปสมบทกรรมสีมาสมมติให้ถูกต้อง
 เป็นหลักในพระพุทธศาสนา

ถัดจากสมัยพระเมือง เกษเกล้าครอง เมืองแล้ว บ้านเมืองไม่สงบมีข้าศึกศัตรู
 จนตกเป็น เมืองขึ้นพม่า พม่าส่งคนมาครอง เมือง เชียงใหม่ในปีพ.ศ. 2122⁹ จนถึง
 พ.ศ. 2316 พม่าจึง เสีย เมือง เชียงใหม่แก่องค์ทัพไทย และระยะนี้เมือง เชียงใหม่

-
- 7 เรื่องเดียวกัน , หน้า 357 - 361
 8 เรื่องเดียวกัน , หน้า 373 - 374
 9 เรื่องเดียวกัน , หน้า 536

ไทรยางอยู่นานถึง 20 ปีเศษ พระเจ้ากาวิละจึงไปตั้งเป็นเมืองขึ้นใหม่ในปี
 พ. ศ. 2339 สถาปนาเมืองที่ร้างอยู่นั้น พงศาวดารโยนก¹⁰ บันทึกไว้ว่า
 ยามนั้นลานนาไทยประเทศรวงโรยโดยเหตุพม่าชาติกม้าย้ายยอยยับ บ้านกลายเป็นป่า
 นากลายเป็นพงรกร้าง เป็นคานข้างคองเสีย หากกำลังไพรพลมิได้

จากหลักฐานดังกล่าว จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานอยู่ใน
 ภาคเหนือของไทยอย่างแน่นแฟ้นมั่นคง ประชาชนนับถือและมีศรัทธาเลื่อมใสใน
 พระพุทธศาสนา กุลบุตรไคยวชเรียนเป็นอันมาก ประกอบกับมีการสร้างวัดอยู่เรื่อยๆ
 พุทธศาสนาจึงเป็นที่ยึดถือเป็นทิศทางจิตใจของประชาชนมาช้านานแล้ว

¹⁰ ใ
 เรื่องเดียวกัน , หน้า 452

ประวัติการศึกษา

ชื่อ นางเฮนทา บณฺเฑรภัท

วุฒิการศึกษา การศึกษามัธยมศึกษา (เกียรตินิยมอันดับสอง)
วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก ปีการศึกษา 2512

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยครูเชียงใหม่